

ŠKOFIJSKI LIST

11.

Litterae encyclicae

Ad venerabiles fratres, patriarchas, primates, archiepiscopos, episcopos aliosque locorum ordinarios, pacem et communionem cum apostolica sede habentes, per quas publicae indicuntur preces pro conventu de pace componenda.

Benedictus PP. XV.

Venerabiles fratres salutem et apostolicam benedictionem.

Quod iam diu orbis terrarum anxie expetebat, quod christianae gentes omnes magnis precibus implorabant, quod Nos, ut communium dolorum interpretes, paterno erga omnes studio instanter quaerebamus, id momento factum cernimus ut arma tandem conquieverint. Nondum quidem crudelissimo bello finem solemnis pax imposuit; sed tamen pactio illa, qua caedes et vastationes terra mari caeloque intermissae sunt, ianuam aditumque ad pacem feliciter patefecit. Quae rerum subita commutatio cur evenerit, multiplices variaeque sane possunt caussae afferri: verum si ultima et summa ratio quaeritur, ad Eum demum mens attollatur oportet, cuius nutu moventur omnia, quique, sollicita bonorum comprecatione ad misericordiam inductus, dat humano generi ut a tam diuturno angore luctuque respiret. Itaque pro tanto beneficio ingentes benignissimo Deo agenda sunt atque habendae grates: gaudemusque ob eam rem in orbe catholico crebras et celebres pietatis publicae significationes factas esse. Nunc autem illud est a Dei benignitate impetrandum ut collatum mundo beneficium ac munus cumulet quodammodo et perficiat. Scilicet propediem in unum convenient qui, populorum mandato, debent iustam mansuramque pacem orbis terrae componere. Deliberatio iis habenda est talis, qua nec maior unquam nec difficilior in ullo hominum consilio habita esse videatur. Nimum

quantum igitur divini luminis ope indigent, ut recte possint mandatum exsequi. Quum vero communis salutis hoc vehementer intersit, profecto catholicorum omnium, qui, e sua ipsorum professione, humanae societatis bono et tranquillitati student, officium est „assistricem Domini sapientiam“ eisdem delectis viris comprecando conciliare. Huius officii Nos, quotquot sunt catholici homines, commonefiant volumus: quare, ut e proximo conventu magnum illud Dei donum exsistat quod est vera pax, christianis iustitiae principiis constituta, vos, Venerabiles Fratres *Patri luminum* propitiando publicas ad arbitrium vestrum supplicationes in unaquaque vestrarum dioecesium paroecia indicare maturabitis. Nostrium vero erit, cum Iesu Christi *Regis Pacifici* vices, quamquam nullo merito, geramus, pro apostolici muneris vi et auctoritate contendere, ut quae ad tranquillitatem ordinis et concordiam toto orbe perpetuandam consulta erunt, ea volentibus animis ubique a nostris accipiantur, inviolateque serventur.

Auspicem divinatorum munerum ac testem benevolentiae Nostrae, vobis et Clero populoque vestro apostolicam benedictionem amantissime in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die I mensis decembris MDCCCXVIII, Pontificatus Nostri anno quinto.

Benedictus PP. XV.

Duhovnikom.

Kolika izprememba v zadnjih letih po vsem svetu in še posebno pri nas Slovencih! Dogodki so tako drvili naprej, da smo jih komaj zasledovali. Da bi vse strabotne dogodke v pravi luči presojevali in da bi mi duhovniki v delu in naporu ostali složni, sem Vam večkrat poslal kratka in kolikor mogoče času primerna navodila.

Edinost in sloga med nami je tudi vzrok, zakaj Vam v vsakem začetku novega leta pošljem bolj pregleden, za pravo orientacijo potreben ali vsaj koristen pouk. Tudi letos ne smem molčati. Poglejmo nekoliko na nekatere minule dogodke zadnjih let in na prihodnje naše naloge.

I.

O minulih dogodkih.

O nekaterih teh dogodkov moram izpregovoriti, ker se o njih vedoma ali nevedoma raznašajo popolnoma krive sodbe, pa se ljudstvo bega in razburja. Ogleдали si bomo pot iz Avstrije v današnjo Jugoslavijo.

1. Pred vojsko.

Dvajset in še več let pred našo vojsko smo opazovali, da se vsa Evropa na vojsko pripravlja. Vedeli smo, da prav kmalu vojska izbruhne, da je ne more nikdo preprečiti in da bo kot svetovna vojska divjala nad vsemi narodi, nad vsemi državami.

Kot dobri Avstrijci smo bili za Avstrijo in dinastijo. Saj je bila starodavna dinastija, ki je po postavnem potu dobila vladarsko oblast nad Avstrijo. Vedeli smo, kdo je naš zakoniti vladar, ni nam bilo treba onih strastnih volilnih bojev, kakor jih opazujemo v republikah pri vednih volitvah novega predsednika.

Res, Avstrija je nas Slovence in sploh posebno Slované na jugu vedno tlačila. Posebno obmejni Slovenci so trpeli, siloma so jih ponemčevali. Le toliko smo imeli pravic, kolikor smo si jih izvojskovali; v raznih organizacijah smo le toliko napredovali, kolikor smo s svojo žilavostjo dosegli. Avstrija nam ni bila dobra mati, marveč krivična mačeha.

In vendar smo se bali, ko so bližnji narodi vedno glasneje govorili, da se mora Avstrija razdeliti. Kaj bo z nami Jugoslovani? Hrvate bodo zaslužnili Madžari; Slovence bodo pograbili deloma Lahi, deloma Nemci, ki so si čez našo

deželo dozidali karavanško železnico zase in so nemštvo vedno bolj širili med nas. Trepotali smo prepričani, da bomo po razpadu Avstrije še bolj razkosani in kot narod gotovo uničeni.

Nesrečna, Slovincem in posebno Hrvatom vedno krivična politika je Jugoslovane od Budimpešte in Dunaja odbijala, pa smo že pred vojsko čutili, da nekateri sloji gledajo proč od Avstrije bolj na jug. Mi tega sicer lahko razumljivega stremljenja nismo odobraval; tudi smo se bali, da kako ujedinjenje z južnimi brati skoro ni mogoče brez silno krvave revolucije in da kljub revoluciji bomo Slovenci še bolj razkosani.

Mi smo branili svoje narodne pravice. Že leta 1898. smo v škofiji odpravili nemške napise, smo vpeljali slovensko uradovanje, smo poslovenili škofijski list in do leta 1905. smo dozidali prvo čisto slovensko gimnazijo, ter s pomočjo profesorjev prirejevali slovenske učne knjige za vse predmete vseh razredov.

2. Vojska in naše delo.

Dne 28. junija 1914 preleti Avstrijo in ves svet grozna novica, da je v Sarajevu srbski dijak ustrelil prestolonaslednika Franc Ferdinanda in njegovo soprogo Sofijo.

Vsi avstrijski časopisi so dokazovali, da je ta umor delo Srbije, kjer se je odkrila skrivna zarota zoper Avstrijo, da so bombe in revolverji iz vojarne belgradske, da so v zaroto zapletene najvišje osebe pri srbski vladi. Trdili so časopisi, da je vse to kaj točno dokazala sodnijska preiskava. Še na misel nam ni prišlo, da bi te trditve utegnile biti laž.

Ni čuda, da se je naša patriotična zavest silno vzbudila in da je tudi naše naravno pošteno, kaj šele izpopolnjeno krščansko čuvstvo z vsem ogorčenjem obsojevalo umor in da se nam je zdelo pravično, da je avstrijski cesar napovedal vojsko Srbiji.

Koj smo tudi čutili, da se utegne sedaj razviti ona že davno pričakovana svetovna vojska. In res, vojska se je nagloma razširila po vsej Evropi in posegla tudi v druge dele naše zemlje. Mi smo se koj posvetovali, kaj naj storimo, da vernike potolažimo, da zmanjšamo zlo, da obvarujemo naše vojake na potu krščanske poštenosti in da zacelimo vsem dušne in telesne rane. Bog ve in tudi našemu ljudstvu je znano, kaj so duhovniki v nesebični ljubezni storili v njegov

prid, kaj so storili za dušne in telesne potrebe. — Kmalu se je začelo grozno trpljenje, ki je rastlo od dne do dne. Kmetje so morali dajati živila. Dajali so jih meneč, da jih dobe vojaki in da bodo oni preskrbljeni. Toda le prehitro smo čutili, da se z živili baranta, da imajo brezvestni ljudje silne dobičke, vojaki pa vedno manj hrane. Pa tudi pri popisovanju pridelkov in pri pobiranju smo gledali, kake nasilnosti in kake krivice se gode; gledali smo, kako se za voljo nespretnosti uradnih oseb premnogo živil, določenih za vojake ali za živino, naravnost pokvari. Godrnjali smo, pritoževali smo se, toda vse bob ob steno!

Kmalu so razpisali prav ugodno vojno posojilo. Prepričavali so nas, da je denar najbolj varno naložen ravno v vojnem posojilu, ker država ne bo tako nehvaležna, da bi ljudstvo zanj oškodovala in ker ne bo pustila, da bi denar propadel, če bi propadel tudi ves drugi denar; silili so nas za posojilo, ker le s tem bi pokazali, da smo zares patriotični in da ne maramo propada Avstrije; zatrjevali so nam, da z vojnim posojilom omogočimo čim prej končno zmago in konec krvave vojske. Delali smo za to posojilo, vanj smo zalagali svoje osebno premoženje, pa tudi premoženje nadârbinsko in cerkveno. Upali smo, da nam bo država po srečno dovršeni vojski priznala našo ljubezen do nje, izpolnila nam vse naše pravične zahteve in tako popravila vse dosedanje krivice. Nismo mogli misliti, da bi vse omenjene trditve mogle biti prevara!

Zahtevali so zvonove in orgle. Ta zahteva je nas in naše ljudstvo silno zbolela. Prosili smo, naj nam puste zvonove in orgle, nam ne onemogočijo tolažbe slovesne službe božje. Zastonj naše prošnje. Vedno so nam grozili, da nam vzamejo s silo, ako ne damo dragovoljno. Škofje smo hodili ugovarjat k najvišjemu vojaškemu poveljstvu, vložili smo utemeljeno prošnjo pri cesarju. Vse ni nič pomagalo; odgovorili so nam: „Ako ne dobimo zvonov in orgel, bo naša vojska za boj nezmožna in Avstrijo si sovražniki osvoje ter razdele.“ Povedali smo, kako se nam zdi, da od zvonov pride kaj malo v vojne potrebe, marveč ostane le preveč od njih v rokah brezvestnih judovskih goljufov: vse to so nam utajili. Morali smo se udati sili.

3. Majniška deklaracija.

Koj v početku vojske smo čutili, da najvišje in tudi nižje vojaške oblasti sovražijo cerkev in Slovane. Kar vsak zaveden Slovan, Slovenec je

bil sumljiv; premnogo so jih po krivici pregnali od doma na določen kraj, kjer so živeli pod nadzorstvom; mnoge so za prazen nič zaprli in dolgo časa držali zaprte, ne da bi jim preiskavo napovedali; mnoge za neznatne pogreške postrelili. In kaj smo slišali iz Galicije, iz Bosne, iz Srema? In kaj potem, ko so naše vojne trume vdrle v Srbijo? Kar na slepo so poobešali in morili može, žene, dekleta, otroke; premnoge jetnike so zaukazali na potu postreliti. Poveljniki so najbolj sirovo postopali z našimi možmi in mladeniči, nje so navadno razvrstili na najbolj nevarnih krajih, da jih je čim več padlo. Vedno bolj je bil utemeljen sum, da Nemci in Mažari hočejo nas Slovence in Slovane sploh uničiti.

Kdo opiše bolečine našega srca? Kar pride 1. 1917. majniška deklaracija: Jugoslovani se hočemo od Nemcev in Madžarov popolnoma ločiti, pa zato zasnovati lastno državo v okviru monarhije pod žezlom habsburške hiše.

Naši nasprotniki so začeli naše poslance, ki so deklaracijo sestavili, podpisali in v parlamentu oznanili, strahovito napadati, grditi in izdajstva dolžiti. Vsi njihovi časopisi so kakor na povelje deklaracijo pobijali in dokazovali, kako je krivična, kako pogubna in izdajalska. Pa ni čuda, da so Slovenci in drugi Jugoslovani s početka bolj molčali; bali so se, ker so že preveč strahovanja prestali. Pač pa se je posebno zunaj Avstrije začelo gibanje za združenje vseh Jugoslovanov v državi, ki naj bo od Avstrije popolnoma neodvisna.

Jaz sem ves ta položaj premišljeval in sebi rekel: v deklaraciji zahtevamo samo svoje naravne pravice, osvoboditi se hočemo edino le od za nas in za naš obstanek pogubnega vpliva Nemcev in Madžarov, nobenemu ne storimo z njo najmanjše krivice in za samo Avstrijo bi bila neodvisna jugoslovanska država najboljša obramba na jugu. Tako sem sebi govoril in tudi spoznal, da bomo Slovenci za vekomaj izgubljeni, ako ne dobimo sedaj v tej vojski lastne države, združeni s Hrvati in Srbi. Kaj naj storim, da preženem strah ljudi in oživim mogočno gibanje za našo prepotrebno Jugoslavijo?

Sklenil sem, da zberem vse stranke, da podpišemo vsi deklaracijo in jo brez strahu objavimo ministrom, cesarju in vesoljnemu svetu. Hvala Bogu, od onega časa, od srede septembra 1917 je zašumelo po Slovenskem in po Hrvaškem, gibanje se je urno in mogočno širilo od vasi do vasi in prav kmalu so vsi Slovenci s stotisoči podpisov zahtevali posebno jugoslovansko državo. Vlada, vojaško poveljništvo, ministri, Nem-

ci in Madžari so kar besneli: nam pa je rasel pogum in prepričani smo bili, da bomo dobili, kar zahtevamo vsi, ako vztrajamo in ostanemo v zahtevah edini in složni.

Cesar Karl nam je bil izredno nagnjen. Meni je rekel, da je to gibanje dopustno in da bomo svojo državo dobili ne sicer od parlamenta, pač pa po naravnem razvitku.

4. Razpad Avstrije.

Da, cesar Karl je imel prekoristne namene za ureditev Avstrije. Hotel je priznati pravice vseh narodov v njej.

Koj, ko je v decembru 1916 nastopil vlado, smo čutili, da se odteguje zvezi z Nemci in se trudi za neodvisnost Avstrije od nemških premočnih vplivov. Njegov ugled je rasel. Posebno Poljaki so stavili vanj vse svoje zaupanje. Dne 23. in 29. februarja bi se bilo sestalo v Varšavi 1500 vplivnih Poljakov iz vseh delov razcepljene Poljske; zbrani bi bili ponudili cesarju Karlu poljsko kraljevo krono. Torej katoliški Karl kralj združene Poljske in cesar zadovoljnih narodov v mogočni Avstriji! Viljemova veljava je padala.

Ta preobrat ni bil všeč Viljemu in protestantovskim pruskim mogotcem. Tudi druge skrivne proticerkvene sile so bile izredno vznemirjene. Presenečeni so kovali naklepe, kako bi mogli odstraniti in popolnoma uničiti katoliško nevarnost. Posrečilo se jim je z nesrečnim mirom v Brest-Litovskem, ki ga je v svojo lastno nesrečo podpisal tudi cesar Karl le malo dni pred zgoraj omenjenim sestankom poljskih veljakov v Varšavi.

Od tega dne se začenja padec cesarja Karla in propad Avstrije. Prevarjeni Poljaki so se dvignili zoper cesarja Karla, slike njegove so metali v ogenj; Karl je postal za Poljsko nemogoč. Toda to ni bilo dovolj pruskemu Viljemu; ampak Avstrija naj izgubi samostojnost in prostost. Zato so Nemci objavili liste, ki jih je cesar pisal svojemu svaku na Francosko in v katerih je popraševal za pogoje miru. Kak vrišč so zagnali Nemci pruski in avstrijski zoper cesarja Karla! In cesar? Namesto da pisma prizna in se od Nemčije odtrga, pošlje Viljemu preponižen preklic, zagotavljajoč ga popolne zvestobe; po grofu Czerninu zataji dotična pisma in osebno mora v glavni nemški stan k Viljemu kakor grešnik pred sodnika. V tem stanu podpiše načela za take pogodbe v političnih, vojaških in gospodarskih zadevah, po katerih bi bila Avstrija ne le vojaško, ampak tudi gospodarsko in politično popolnoma odvisna od Nem-

čije. Te korake so Slovani, pa tudi boljši avstrijski Nemci cesarju strašno zamerili: izdal je sebe in Avstrijo. Tako se je godilo v prvi polovici l. 1918.

Nemški vpliv se je čutil tudi v notranji avstrijski politiki. V govoru pred dunajskim občinskim zastopom je grof Czernin vse Slované kruto razžalil. Ministrski predsednik Seidler je razglasil nemški kurz za Avstrijo. Napovedal je oster nastop in preganjanje posebno nas Jugoslovanov; dotična listina je bila sestavljena. Očitno so se delale priprave za ustanovitev nemškega mostu čez naše ozemlje do Trsta. Nemcem je rasel greben, posebno, odkar so v drugi polovici l. 1918 nemške čese začele zmagovati nad Francozi ter jih poditi nazaj proti Parizu. Slovani smo trepetali vedoč, da se nam približuje smrtna ura.

Toda položaj se hipoma izpremeni. V mesecih september in oktober so združeni Francozi, Angleži in Amerikanci nemško armado popolnoma potolkli; Nemci so kar obupno bežali nazaj. Tudi Palestino so zasedli Angleži. Bulgari so kapitulirali. Naše in nemške čete so se hitro umikale iz Albanije in Macedonije.

In Avstrija? Začela je razpadati sredi meseca oktobra 1918. Poljaki so se že pridružili Varšavi, Čehi niso več marali ne za Avstrijo ne za dinastijo. Madžari so se pripravljali za popolno samostojnost. V Jugoslaviji se je začelo bliskovito hitro širiti gibanje za protiavstrijsko rešitev tega vprašanja; naši vodilni krogi so izdali nalog, naj ne damo nobene dotične izjave, marveč čakajmo na mirovni kongres. Toda silni dogodki so nas prehiteli.

Že v početku oktobra sta Avstrija in Nemčija ponudili Wilsonu mir. Sprejeli sta njegove zahteve in tudi točko o samoodločbi narodov. Dne 16. oktobra 1918 je izdal cesar Karl manifest, v katerem zopet trdi, da sprejema Wilsonova načela in da hoče, „naj vsako narodno pleme na ozemlju, kjer je naseljeno, tvori svojo lastno državnost; Avstrija naj postane po volji svojih narodov zvezna država“. Toda po volji in nasilju Madžarov doda, „da se ta nova uredba ne dotika celovitosti dežel ogrske svete krone“. S tem dodatkom je nasprotoval prejšnjim izjavam in je smrtno užalil veliko koalicijsko stranko na Hrvaškem, kateri je par tednov poprej obljubil, da s posebnim manifestom razglasi hrvaško kraljestvo. Od tega dne je tudi ta stranka zapustila Avstrijo in se je pridružila vedno bolj silnim in jasnim težnjam za združitev s Srbijo v eni jugoslovanski državi.

Dne 18. oktobra pride odgovor Wilsonov na mirovno ponudbo od strani Avstrije. Ozira se na poslanico z dne 6. januarja 1918, v kateri zahteva za Jugoslovane avtonomijo in doda: „da so se od tistega časa dovršili dogodki velike važnosti, ki so kompetenco in odgovornost vlade Združenih držav nujno izpremenili . . . Ta vlada je tudi na najdalekosežnejši način priznala pravičnost narodnih stremljenj Jugoslovanov po svobodi. Predsednik tedaj ne more priznati samo avtonomije teh narodov kot temelj miru in je prisiljen vztrajati na tem, da naj bodo oni in ne on sodniki o tem, katera akcija avstrijsko-ogrske vlade bo zadovoljila težnje in pojmovanja narodov o njihovih pravicah in določbi kot člana družine narodov.“

Dne 18. oktobra je cesar Karl na ta dopis odgovoril, „da soglaša tako kot s prejšnjimi izjavami gosp. predsednika tudi z njegovim v zadnji noti izraženim naziranjem o pravicah Jugoslovanov“. S tem je cesar Jugoslovanom priznal svobodo, da si uredijo svojo državo. Medtem se je pripravljala narodna vlada; deželni predsednik je dobil z Dunaja nalog, da tej vladi izroči vso upravo; tudi vojaški poveljnik naj ji da vojsko na razpolago.

5. Jugoslavija.

Na temelju teh dogodkov se je narodna vlada sestavila; potrdilo jo je vrhovno narodno veče v Zagrebu dne 31. oktobra in dne 1. novembra smo ustanovitev Jugoslavije cerkveno praznovali. Vpričo poverjenikov in mnogobrojnega ljudstva sem imel primeren cerkven govor in pontifikalno sv. mašo. Po sv. maši smo zapeli Te Deum.

Pa že dne 29. oktobra je naše ljudstvo vseh vrst in stanov v sijajnem obhodu po Ljubljani manifestiralo za svobodno Jugoslavijo. Pred deželnim dvorcem so se ljudje ustavili. Bil jih je poln trg od nunske cerkve doli do konca. Na balkonu dvorca so bili zbrani načelniki vseh strank in jaz z njimi. V govorih smo izražali svoje veselje. Zadnji sem govoril tudi jaz. Skupine ljudstva so govorom burno in navdušeno pritrjevale.

V govorih se je povdarjala Jugoslavija. Nikdo pa ni omenil, mislimo li Jugoslavijo v mejah avstrijske monarhije in pod žezlom Habsburžanov ali izven monarhije v tesni zvezi s Srbijo. No, čutili smo pa vsi, da je monarhiji in vladi Habsburžanov odklenkalo. Saj so se tudi vsi ostali narodi odcepili in si izbrali svoje neodvisne narodne vlade. Čez par dni je pač prišel v Ljubljano poseben poslanec z Dunaja, da pregleda

ves položaj in presodi, če ima cesar Karl še kaj upanja, da se iz posameznih novih držav razvije kaka medsebojna zveza s Habsburžani na čelu. No, koj je uvidel, da to ni mogoče.

Medtem se je razvoj naglo dalje vršil. Dne 23. in 24. novembra so se zbrali člani narodnega veča v Zagrebu in sicer vsi člani Slovenci, Hrvatje in Srbi. Po dolgih razgovorih so sklenili, da se sedanja Jugoslavija združi s Srbijo in Črnogoro v eno enotno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, v državo SHS. Odposlanci so hiteli v Belgrad. Ujedinjenje se je izvršilo dne 1. decembra 1918: vsi smo ujedinjeni pod začasno vlado; regent Aleksandar, državno veče in ministrstvo, sestavljeno iz zastopnikov vseh skupin. Ta vlada ima svojo upravo in naj pripravi volitve za ustavno skupščino, ki bo končno veljavno določila ustavo in obliko vlade. Zgodovinski dan 1. december naj bo pa za vselej prazničen dan za vso Jugoslavijo.

Taka združitev je bila potrebna, ker drugače ententa Jugoslavije ne bi sploh priznala in kmalu bi mi bili žrtev Lahov, Nemcev in Madžarov, potem pa gorje nam. To lahko presodimo iz brezobzirnosti in sirovosti teh narodov še sedaj posebno ob naših mejah, kjer bo treba razcepiti Koroško, Štajersko in Ogrsko. Bijejo se krvavi boji, akoravno Srbija pomaga. Upamo, da to vse preneha, ko bo Jugoslavijo ententa slovesno priznala, kar se bo dogodilo v prvi skupni seji v Parizu.

Postali smo sami svoji, vendar pa še prav mnogo manjka, preden se država končno in za stalno uredi.

6. Kočljiva vprašanja.

Ko sem spoznal, da odidemo iz Avstrije in se zedinimo s Srbijo, sem se bal, kaj poreče naše ljudstvo, sem se bal, da se bo ljudstvo upiralo. Pa kaj se zgodi? Ljudstvo je Avstrijo brez bolečin in brez obotavljanja zapustilo in je kar čez noč postalo republikansko. Dolgo časa v srcu pritajene misli so bruhnile na dan. Pekle so nas krivice, in sicer stoletne krivice, ki nam jih je prizadevala avstrijska vlada in so jih Habsburžani potrjevali. Slovanom prijaznega Franc Ferdinanda so umorili, cesar Karl pa je prišel prepozno, z elementarno silo se je približeval razpad Avstrije, nikdo bi ga ne bil mogel več zadržati.

V Jugoslaviji se pretresajo nekatera jako kočljiva vprašanja. Razpravlja se o obliki nove države: republika ali kraljevina s Karadžordževići na čelu, potem o ustavi: večja ali manjša

avtonomija ali popolna centralizacija. Oboje bo končno rešila ustavna skupščina (konstituanta).

Ko sem bil dne 20. novembra v Zagrebu, sem se razgovarjal z različnimi osebami, med drugimi tudi z izredno vplivnim srbskim polkovnikom. Dokazal mi je, da je za kraljevino s Karadžordževići ogromen del naroda srbskega, potem tudi skoraj ves Srem in Banat, Bosna, Hercegovina in Dalmacija, pa bi kot republikanci ostali edino en del Banovine in del Slovencev. Tudi mi je dotični polkovnik omenil, da trditve o krivdi kralja pri umoru kralja Aleksandra so zlobna laž Nemcev in Madžarov, ter da ima on čiste roke.

In res, dogodki so se sami tako razvili, da imamo sedaj regenta, ki je povsem demokratičen, pravičen do nas vseh, in ki že sedaj neumorno in naporno skrbi, da se Jugoslavija prizna od entente in da se na znotraj čim prej in čim lepše uredi.

Glede avtonomije ali centralizacije se mi dozdeva, da se išče neka srednja pot; ne popolna centralizacija, ker posameznih delov ni mogoče zednačiti in po istem kopitu vladati in ne popolna avtonomija, da ne bomo preveč razkosani in za srečen razvitek premalo enotni. Srednja pot se sedaj išče in do ustavne skupščine bomo precej točno vedeli, kako naj se centralizacija z avtonomijo tako spoji, da bo za našo krasno državo in za njene posamezne dele najbolj koristno.

Še bolj kočljivo je versko vprašanje: kakšno razmerje bo med katoliško cerkvijo in državo. O tem vprašanju se javno še ne razpravlja. Mi škofje, zbrani konec novembra v Zagrebu smo vladi pisali, da pričakujemo pravično ureditev po konkordatu s sv. Očetom. Pravoslavno hierarhijo in ljudstvo smo pozdravili in zatrdili, da posebno z njimi hočemo živeti v prijateljskih razmerah. Privatno se sicer razgovarjajo o tem razmerju. Nekateri mislijo, da pride do popolne ločitve cerkve od države. Načelno smo zoper tako ločitev, vendar pa se moramo tudi za ta neugodni položaj pripraviti. Glede na cerkveno premoženje, smo škofje rekli, da se ne bomo protivili, ako se proti pravični odškodnini tudi cerkvena posestva razdele. Po zanesljivi informaciji vem, da so nam sv. Oče ta korak hoteli priporočiti.

Ne vem, od kod čuden predsodek zoper pravoslavne regenta in zoper pravoslavno ljudstvo. Bral sem konkordat, ki ga je sv. Stolica ravno pred vojsko sklenila s Srbijo. Katoliški cerkvi so zajamčene vse prostosti. Bil sem

16 let v Bosni, kjer smo skupaj živeli s pravoslavnimi in z mohamedanskim ljudstvom; katoličani smo bili v veliki manjšini in najbolj siromašni, pa vendar nismo trpeli prav nobene škode, marveč smo najbolj napredovali. Le molimo in delajmo, pa nas bo Bog blagoslovil in varoval.

II.

O naših prihodnjih nalogah.

O teh nalogah smo se tekom vojske že prav mnogo posvetovali. Sedaj naj na nekatere samo opozorim.

7. Nevarnosti.

Od mož in mladeničev, ki so se vrhili iz vojaštva, so mnogi ostali prav dobri. Koj so prišli k svetim zakramentom, v nedeljah prihajajo k sveti maši in pridigi, doma žive v ljubezni z ženo in otroci, opravljajo jutranjo in večerno molitev in so popolnoma trezni. Na večjih krajih so se mladeniči zopet prijaviili Orlom in Marijini družbi.

Precej mož in mladeničev se je pa spridilo. Hudo preklinjajo, sirovo se obnašajo celo do staršev in svojih ženâ, nekateri ne marajo ne za molitev, ne za cerkev, ne za svete zakramente, pač pa popivajo in ponočujejo. To je veliko gorje. No, tej spridenosti se nič ne čudimo! Več let so bili kot vojaki po vojašnicah ali po raznih hišah; mnogi so bili pogostokrat v strelskih jarkih in so prestali krvave bitke; trpeli so žejo, glad, vročino, mraz in marsikateri tudi od presirovih poveljnikov. Skoraj nikdar se niso udeleževali božje službe, ki blaži srce, dobivali so v dušo vedno le sirove vtise, poslušali zmerjanja in kletve. Usmiljenja so vredni, zato prosim, da postopate z njimi prav ljubeznivo. Poiščite priliko, da morete z njimi govoriti osebno; priznajte jim njihovo trpljenje, njihov trud, njihove zasluge, ne karajte jih, ako so nerodni, ako ponočujejo, ako ne prihajajo v cerkev. Čakajte, da se jim omehča srce v domači hiši ali pri misijonu in presrčno molite za nje.

Druga nevarnost so zopet oživljeni plesi po Ljubljani, po drugih mestih in tudi po deželi. Prirejajo se na mnogih krajih plesne vaje; mladina se jih menda udeležuje; na več krajih plešejo brez nadzorstva in pri obilni pijači kar cele noči. Moj Bog, koliko greha, koliko razuzdanosti! Ali naj mi izgubimo vso mladino? Tudi v naših društvih zahtevajo ples, drugače groze pristopiti k nasprotnim društvom. Celotni starši dovoljujejo, slepi so in ne vidijo nevar-

nosti za sinove in hčere. Moral sem obljubiti, da bom molčal in plesa ne bom grajal, ako s hčerjo pridejo mati, ako ples nadzorujejo poštene gospe, ako ne traja dolgo v noč in ako se zraven ne pije. Naj bi se plesa zdržale vsaj dekleta iz Marijine družbe!

Nova nevarnost so igre z mešanimi vlogami. To je velika skušnjava tudi za naša dekleta, za naše mladeniče, za naše ljudstvo. Igre in plesa se marsikje mnogoštevilno udeležujejo. Dovolil sem igre z mešanimi vlogami, ako se odstrani *periculum peccandi proximum*, kar se doseže, ako se igre pregledajo, odpravijo objemi in poljubi, omilijo prevroči ljubezenski izlivi in ako vodi ali vsaj nadzira priprave za predstavo duhovnik ali kaka druga poštena oseba.

Celo telovadbo hočejo naša dekleta. Moj Bog, saj dekliško telo ni za tako telovadbo, kakor telo mladeniča. Res, tudi dekleta potrebuje, da se giblje in si učvrščuje prepotrebno zdravje. To se doseže z bolj priprostimi, za dekliško telo pripravnimi vajami, ako jih vodi ženska, toda ne moška oseba.

Razen slabih tovaršij in grešnega znanja so omenjene nevarnosti za sedaj najbolj velike in najbolj splošne. Žalostno je, da tudi mladeniči in dekleta iz naših organizacij tako vanje silijo, da bi nam organizacije razpadle, ko bi mi le prestrogo postopali. Ali se ne bomo prizadevali še za boljše, bolj v srce segajočo krščansko izobrazbo? Ali se ne bomo trudili, da posebno v šoli vzgojno delujemo, veronauk otrokom primerno razlagamo in jih v nemamo za zgodno in pogosto obhajilo? Posebno na pravo vzgojo spolnega nagnjenja morajo veliko bolj kot do sedaj paziti starši, veroučitelji in spovedniki. Zakaj so plesi tako vabljeni, zakaj igre z mešanimi vlogami tako mikavne? Najbolj radi spolnega užitka, ki ga vse te prireditve nudijo. Hrepenenje po tem užitku je pa tako silno, ker se otroci prav zgodaj, posebno ob času dozorelosti spolno pokvarijo, se med seboj ali sami sebe oskrunjujejo, s tem spolni nagon strastno razburjajo, domišljijo omadežujejo, sramežljivost uničujejo. Ako pa telo strasti gori, se pač omenjene prireditve močno pozele in silno zahtevajo. Omenjena okolnost je pa tudi vzrok, da mnogo mladeničev opusti pogosto sveto obhajilo, ko dozore in šolo dovršijo, ter postanejo sirovi in divji, je vzrok, da so tudi dekleta tako omahljiva.

O, carissimi confratres, koliko dela Vas čaka in to prelepega, prevažnega in zaželjenega dela Vas čaka. Zato vpeljite Marijin vrtec po vseh šolah, ustanovite sv. vojsko, vodite z ljubeznijo

Marijine družbe: mladeniško, dekliško, ženâ, mož. Zavzemajte se za apostolstvo molitve, za bratovščino sv. rožnega venca, za tretji red, za družbo sv. Družine, za apostolstvo mož. Pripravljajte se vestno za delo na prižnici, v šoli in spovednici. Hodite radi in zgodaj v spovednico točno po škofijskih določilih; seveda se je treba vsak dan premagovati, da zgodaj vstanete, toda to premagovanje je sladko, je presladko. Naj ne bo župnije, v kateri ne bi verniki prav pogostokrat prejemale svetih zakramentov!

8. Pridige.

Držite se vestno in natanko navodil novega zakonika (can. 1327—1351) in razlage v škofijskem listu (1918 pg. 25—29, posebno pg. 28. 6). Predmet naj bo „essentialiter sacrum“; politične zadeve se nikakor ne smejo nositi na prižnico, kar je „omnino et absolute vetitum“; tudi na osebne razžalitve se ne sme nikdo na prižnici hudovati in ogibati se mora pridigar vsega, kar bi bilo osebno razžaljivo (škof. list. 1918 pg. 28).

Ta prepoved veže v vesti. Pa vendar zadnje čase večkrat čujem pritožbe, da se na prižnici politika uganja, se osebne razžalitve razpravljajo in osebe grde. Nikar, gospodje, nikar tako. Za pridigo se dobro pripravite; skrbite, da boste govorili o raznih resnicah temeljito, jasno in bistro; naj bodo pridige zanimive, privlačne in zares poučne; v pridigah ne zbadajte, ne žalite. Pridigujte tako, da boste s pridigami vernike v cerkev vabili, ne pa odbijali, kar je za naše nevarne čase izredno važno, ko smo vsi nekako nervozni in hitro občutljivi.

Ne pozabite na škofijsko zapoved, da predmetov za pridige ne izbirajte slučajno, ampak da jih tako razdelite, da v štirih, petih letih pridejo na vrsto vse resnice. Imejte v vsaki župniji točen zapisnik pridig, kakor jih ima župnik ali kaplan. Dekane prosim, da ta zapisnik točno pregledate (Synod. I. pg. 158. d).

9. Politika.

Danes se vse prekucuje. Splošni položaj se skoro vsak dan menja. Izredno težko nalogo imajo gospodje, kateri so pri vladi in kateri vodijo naše politično življenje.

Propter bonum commune et propter bonum pacis smo po božji in naravni postavi dolžni priznati in spodobno spoštovati ono oblast, ki ima v rokah upravo in vodstvo družbe. Zato smo dolžni spoštovati sedanjo začasno vrhovno vladó v Jugoslaviji in začasno narodno vladó v Sloveniji. In sicer to tem bolj, ker smo popolnoma

po postavnem potu prišli do ujedinjene Jugoslavije in so sedanjo vlado določili zastopniki ljudstva.

Red mora biti in sicer vsestranski red. Zato ga morajo postaviti in vzdržavati možje, ki imajo oblast v rokah. Ne moremo čakati na ustavno skupščino, kjer bo po novo izbranih poslancih govorilo ljudstvo.

Vse kipi, vre in se razvija; časi so neizrečeno važni; vsak dan zahteva novih odločitev in določitev; ves razvoj pregledati, oceniti in presoditi more le mož zadostno učen, zadostno izkušen, ki pri tem razvitku deluje in ki gleda delo vseh strank in njihovih vodilnih mož.

Možje pri naši narodni vladi so jako spretni in izredno delavni v splošen prospah ljudstva. Z njimi sodelujejo naši inteligenti. Pomagajo jim naši listi, ki so najbolje urejeni izmed vseh v Jugoslaviji: Slovenec, Večerni list, Domoljub. Vse te združene sile vodijo splošno politiko in vodijo našo ladjo po razburkanih valovih med nevarnimi pečinami.

Če vse to resno preudarjate, ali si boste upali obsojevati voditelje in njihovo politiko? Jaz je ne bi upal, akoravno sem blizu njih in me v marsičem informirajo. Ali bi se drznil kdo izmed Vas, fratres carissimi? Zarotim Vas, ne delajte politike vsak na svojo roko, vsak po svojem umevanju! Nekateri gospodje so tako neprevidni, pa govore zoper vodilne kroge, govore o položaju in ga presojuje popolnoma napačno, ter ljudstvo begajo. Kam homo pa prišli? Ali ni bilo že dovolj razdora, žalostnega razdora med nami? Bodimo vsaj sedaj v teh preimenitnih, zgodovinskih dogodkih edini, složni! Držimo se politike naših vodilnih krogov!

Jaz se bom teh, v borbah zadnjih let preizkušenih mož držal. Ako mi ne bo kaj vseč ali razumljivo, se bom z njimi pogovoril. Duhovnike pa nujno prosim, da sledite meni, ki sem vendar od najvišje cerkvene oblasti in upam,

da tudi po volji božji postavljen, da vodim škofijo. In kakor sem jaz v zvezi s papežem, ki so z mojim delovanjem popolnoma zadovoljni, tako bodite gospodje v zvezi z menoj, kakor zahteva cerkvena disciplina in pričakuje verno ljudstvo.

10. Raznovrstno delo.

V soglasju z našo stranko in po navodilih škofijskih (Synod I. & II., Instructio) se potrudite za izobrazbo našega ljudstva. Nujno Vam priporočam izobraževalna društva z različnimi odseki, zbirajte Orle, poskrbite za petje in za druga razvedrila.

Ne zanemarjajte društev za skrb invalidov, ubogih in sirot. Ravnajte se po pravilih dotičnih društev. Vabite ljudstvo na dobra dela, na dela krščanske ljubezni; s takimi deli si bomo zaslužili poseben blagoslov božji.

Tudi na misijone ne pozabite; podpirajte in organizujte misijonsko zvezo in z njo združeno mašno zvezo. Kolika tolažba za nas vse in kolika čast za naše ljudstvo, da so se ta karikaturna dela celo v vojskinem času zasnovala in se začela prelepo razvijati.

Nikar ne zdihujte, da je preveč dela. Ljubezen do Boga in do bližnjega premaga vse, potrpi, žrtvuje in premaga vse; njej ni nobeno delo preveč, njej ni nikdar dela dovolj. Kdor zdihuje pod težo naloženega bremena, njemu manjka ljubezni. Le radi se shajajte in sicer vsi pri shodih „Sodalitatis“ in se vnamajte za našeta dela, vse naj bo in gloriam Dei et salutem animarum!

Pozdrav in blagoslov!

V Ljubljani, in festo conversionis S. Pauli, 25. januarja 1919.

† Anton Bonaventura,
škof.

13.

Postna postava.

Glede postne postave veljajo za leto 1919. v ljubljanski škofiji sledeče določbe:

I.

1. Zapoved o zdržnosti zahteva edinole zdržnost mesa in mesne juhe. Torej je vse dni

zdržnosti dovoljeno rabiti katerokoli živalsko maščobo. Zavezuje vse, ki so izpolnili sedmo leto starosti.

2. Zapoved o postu dovoljuje samo enkratni obed na dan; vendar pa sme vsakdo kaj malega zaužiti tudi zjutraj in zvečer,

kakor je v dotičnem kraju navada. Veže vse vernike od izpolnjenega enoindvajsetega do začetega šestdesetega leta.

II.

Katere dni v letu je zapovedana samo zdržnost, katere zdržnost in post, katere sam post? Odgovor:

1. Zdržnost je zapovedana prav vse petke celega leta.

2. Zdržnost in post sta zapovedana:

- a) na pepelnično sredo;
- b) v petkih in sobotah štiridesetdnevnega posta;
- c) v sredo, petek in soboto vsakega kvatrnega tedna;
- č) v soboto pred Binkoštni, na dan pred Marijinim vnebovzetjem (14. avgusta), pred praznikom Vseh svetnikov (31. oktobra), pred Božičem (24. decembra).

3. Sam post je zapovedan vse druge dneve štiridesetdnevnega posta.

III.

Od te stroge postne zapovedi so pa po splošni cerkveni postavi dovoljene sledeče izjeme:

1. Postava o zdržnosti in postu ne veže ob nedeljah štiridesetdnevnega posta;

2. ne veže ob nedeljah, ako pride na nje dan pred onimi prazniki, pred katerimi sta zapovedana zdržnost in post; torej ne veže, ako bi bila nedelja na dan 14. avgusta, 31. oktobra in 24. decembra;

3. ne veže razen v štiridesetdnevem postu, ako na dan zdržnosti ali posta pride kak zapovedan praznik, kakor n. pr. letos na praznik Marijinega vnebovzetja (petek, 15. avgusta);

4. ne veže na veliko soboto od poldne dalje.

V teh postavah tudi ni več prepovedano ob dnevih samega posta uživati meso pri večerji, ali uživati pri istem obedu ribe in meso.

Dopuščeno je tudi glavni obed od poldne preložiti na večer.

IV.

Smem pa še nekatere polajšave dopustiti vsled posebnega pooblastila sv. Stolice. Te so:

1. od postave same zdržnosti naj so izvzete vse sobote štiridesetdnevnega posta razen kvatrne sobote;

2. od postave zdržnosti in posta naj je izvzet a) praznik sv. Jožefa, 19. marca; dalje naj so oproščeni b) tisti kraji, v katerih je semenj, c) dnevi praznikov, odpravljenih po ukrepih papeža Pija X., ako se obhajajo slovesno; d) vse postne dni v letu razen dneva pred Božičem in velikega petka vojaki (deželna bramba), orožniki in finančni stražniki ter njihove družine;

3. od postave same zdržnosti naj so vse postne dni v letu razen dneva pred Božičem in velikega petka izvzeti vsi delavci z družinami vred v rudokopih in tovarnah, sprevodniki po železnicah in oni potniki, ki morajo jesti v železniških gostilnah; vsi uslužbenci in potniki po ladjah, kadar morajo na ladjah obedovati; vsi, ki so z družino in postrežniki v kopelih; vsi, ki so po okolnostih primorani jesti v javnih gostilnah, in oni, ki so od drugih odvisni, pa si ne morejo oskrbeti postnih jedi; oni, ki žive po kaznilnicah, namreč kaznjenci, pazniki in drugi uslužbenci.

Vsem onim, ki se bodo teh zadnjih polajšav (sub IV.) posluževali, svetujem, naj bi kot malo nadomestilo iz molili en Očenaš in Češčenamarijo ali podelili kaj malega vbogajme.

V.

Posameznim ošebam more vsled veljavne cerkvene navade tudi lastni župnik podeliti še večjo začasno polajšavo.

Spovednik pa sme samo to presojati, da li je kdo od samega posta izvzet iz kakega posebnega od Cerkve priznanega razloga. Iz takih razlogov post ne veže sledečih oseb:

a) bolnikov in okrevajočih, telesno slabotnih, katere bi vsled posta glava precej bolela ali bi se jim v glavi vrtelo;

b) mater pred porodom in po porodu, naj so tudi telesno zdrave in močne;

c) vseh onih ubožcev, ki živéž beračijo, ki imajo sploh nezadostno hrano;

d) raznovrstnih delavcev, ki morajo opravljati težka dela, kakršni so: kmetovalci, mizarji, kovači, zidarji, tkalci, kamnoseki, čevljarji itd. Vsi ti so od postne postave izvzeti, čeprav so trdnega telesnega zdravja;

e) vsi, ki morajo opravljati naporno dušno delo, n. pr. ljudski učitelji, dijaki, profesorji le, ako se morajo za predavanja naporno pripravljati; cerkveni pridigarji, ako morajo skoraj vsak dan pridigovati, kakor misijonarji ob času misijonov. Vsi ti so izvzeti od postne postave le, ako

radi posebnih okolnosti ne bi mogli izpolnjevati svojih dolžnosti.

Upam, da bomo tako olajšano postavili vsi prav radi in vestno izpolnjevali. Molimo in delajmo pokoro, da se nas Bog usmili in ne po-

stopa z nami, kakor bi s svojimi mnogimi grehi zaslužili.

V Ljubljani, dne 1. februarja 1919.

† Anton Bonaventura,
škof.

14.

Fastenmandat.

Bezüglich des Fastengebotes gelten für die Laibacher Diözese im Jahre 1919 folgende Bestimmungen.

I.

1. Das Gebot der Abstinenz verbietet den Genuß von Fleisch und Fleischsuppe. Deshalb ist es an allen Abstinenztagen erlaubt jedwedes Tierfett zu gebrauchen. Das Gebot verpflichtet alle Gläubigen vom vollendeten siebenten Jahre an.

2. Das Gebot des Fastens erlaubt nur eine Mahlzeit im Tage, es verbietet jedoch nicht etwas zu genießen morgens und abends nach Gewohnheit des betreffenden Ortes. Es verpflichtet alle Gläubigen vom vollendeten einundzwanzigsten bis zum angefangenen sechzigsten Lebensjahre.

II.

1. Das Gebot der Abstinenz ist zu halten an allen Freitagen des Jahres.

2. Abstinenz und Fasten sind geboten:

- a) am Aschermittwoch,
- b) an Freitagen und Samstagen der vierzig-tägigen Fasten,
- c) am Mittwoch, Freitag und Samstag der Quatemberwochen,
- d) an den Vortagen einiger hoher Feste, und zwar am Samstag vor Pfingsten, am Tage vor Mariä Himmelfahrt (14. August), vor Allerheiligen (31. Oktober), vor Weihnachten (24. Dezember).

3. Fasten allein ist vorgeschrieben an allen übrigen Tagen der vierzig-tägigen Fastenzeit.

III.

Von diesem Fastengebote sind nach den allgemeinen kirchlichen Bestimmungen folgende Ausnahmen gestattet:

Das Gebot der Abstinenz und des Fastens verpflichtet nicht:

1. an den Sonntagen der vierzig-tägigen Fasten;

2. es verpflichtet auch nicht an den Vortagen (Vigilien) der obgenannten Feiertage, wenn diese Vortage auf einen Sonntag fallen; es verpflichtet z. B. nicht, wenn der 14. August, 31. Oktober und 24. Dezember auf einen Sonntag fallen;

3. es verpflichtet nicht, ausgenommen die 40-tägige Fastenzeit, wenn auf einen Abstinenz- oder Fasttag ein gebotener Feiertag fällt, in diesem Jahre z. B. Mariä Himmelfahrt (Freitag 15. August.)

4. es verpflichtet nicht am Karsamstag von Mittag an.

Künftighin ist es an Tagen, an welchen nur Fasten geboten ist, nicht mehr verboten abends Fleisch oder bei ein und derselben Mahlzeit Fleisch- und Fischspeisen zu genießen.

Es ist auch erlaubt die Hauptmahlzeit von Mittag auf den Abend zu verlegen.

IV.

Zufolge Bevollmächtigung des hl. Stuhles kann ich noch folgende Erleichterungen gestatten:

1. Vom Gebote der Abstinenz sollen ausgenommen sein alle Samstage der vierzig-tägigen Fastenzeit mit Ausnahme des Quatemberstages;

2. vom Gebote der Abstinenz und des Fastens sind ausgenommen:

- a) das Fest des hl. Josef, 19. März;
- b) einzelne Orte, wenn dort an solchen Tagen ein Jahrmarsch abgehalten wird;
- c) die von Papst Pius X. aufgehobenen kirchlichen Festtage, wenn sie festlich begangen werden;
- d) die Personen der Landwehr, Gendarmerie und Finanzwache samt ihren Familien an allen Fasttagen mit Ausnahme des Tages vor Weihnachten und Karfreitag.

3. Vom Gebote der Abstinenz sollen ausgenommen sein an allen Fasttagen des Jahres, mit

Ausnahme des Tages vor Weihnachten und Karfreitag, alle Arbeiter in Bergwerken und Fabriken samt ihren Familien, Eisenbahnkondukteure und die Reisenden, welche auf Bahnstationen speisen müssen; alle Bediensteten und Reisenden auf Schiffen, wenn sie auf Schiffen speisen müssen; alle diejenigen, welche sich in Bädern und Kurorten aufhalten samt ihren Familien und der Dienerschaft; diejenigen, welche in Gasthäusern ihre Kost nehmen müssen, und jene, welche von andern abhängig sind und sich Fastenspeisen nicht verschaffen können; alle, welche in Strafhäusern leben: Sträflinge, ihre Aufseher und andere Bedienstete.

Allen jenen, welche sich dieser letzten (unter IV.) gewährten Nachsichten bedienen werden, erteile ich den Rat, als kleinen Ersatz dafür ein »Vater unser« und »Gegrüßet seist du Maria« zu beten oder ein kleines Almosen zu geben.

V.

Einzelnen Personen kann zufolge geltender kirchlicher Gewohnheit der eigene Pfarrer eine noch größere zeitweilige Nachsicht gewähren.

Der Beichtvater ist berechtigt das Urteil zu fällen, ob jemand vom Fastengebote ausgenommen ist zufolge eines besonderen von der Kirche gutgeheißenen Grundes. Aus solchen Gründen verpflichtet das Fastengebot folgende Personen nicht:

a) Kranke und Genesende, ferner körperlich schwächliche, welche infolge Fastens Kopfweh oder Schwindel bekämen;

b) Mütter vor und nach der Geburt, auch wenn sie gesund und körperlich kräftig sind;

c) Arme, die sich die Nahrung erbetteln, welche überhaupt keine genügende Nahrung haben;

d) verschiedene Handwerker und Arbeiter, welche schwere Arbeit verrichten müssen, z. B. Landleute, Maurer, Steinmetze, Schmiede, Weber, Tischler u. s. w. Alle diese sind vom Fastengebote ausgenommen, obgleich sie gesund und körperlich kräftig sind;

e) alle, welche ermüdende geistige Tätigkeit ausüben müssen, z. B. Volksschullehrer, Studenten, Professoren, wenn sie sich auf die Vorlesungen anstrengend vorbereiten müssen; Prediger, wenn sie fast alltäglich predigen müssen, z. B. Missionäre bei Volksmissionen. Alle diese sind vom Fastengebote ausgenommen, wenn sie infolge Fastens ihren Obliegenheiten nicht nachkommen könnten.

Ich hoffe, daß wir dieses gemilderte Fastengebot bereitwillig und gewissenhaft erfüllen werden. Beten wir und tun wir Buße, damit sich Gott unser erbarme und uns nicht nach unseren Sünden strafe.

Laibach, am 1. Februar 1919.

† Anton Bonaventura,
Bischof.

15.

Kanonična vizitacija in birmovanje.

Red za vizitacijo in birmovanje je poznan. Prihod je navadno ob štirih popoldne. Po sprejemu naj se zbera vsi učenci v šoli, vsak razred v svojem prostoru. V enem razredu naj katehet razlaga novo tvarino, ki je ravno na vrsti. Zapisnik naj se mi koj izroči. — Po šoli bom pogledal cerkev in pisarno. V tej naj bo vse v navadnem redu, le spomenica in kronika naj bosta na mizi v moji sobi. — Drugi dan zjutraj od štirih do devetih spovedovanje. Oznanijo naj se popolni odpustki. Ob devetih sv. maša, pridiga, birmovanje. Popoldne odhod ob uri, da pridem okoli štirih v bližnjo župnijo. — Večerja in kosilo naj se pripravi prav zmerno in kakor po navadi; tort in enakih sladkarij prav nič ne maram, ni jih treba kupovati. — Prosim za voz

na moje stroške, ker letos še nimam svojega voza. — Kjer bom radi posebnih razlogov moral red izpremeniti, bom dotičnemu gospodu o pravem času sporočil.

1. Dekanija Kranj.

1. Kranj v nedeljo 27. aprila.
2. Kokra v ponedeljek 28. aprila.
3. Preddvor v torek 29. aprila.
4. Trstenik v sredo 30. aprila.
5. Goriče v četrtek 1. majnika.
6. Predoslje v petek 2. majnika.
7. Naklo v soboto 3. majnika.
8. Smlednik v sredo 7. majnika.
9. Zapoge v četrtek 8. majnika.
10. Trboje v petek 9. majnika.

11. Šent Jurij v nedeljo 11. majnika.
12. Voglje v ponedeljek 12. majnika.
13. Olševak v torek 13. majnika.
14. Velesovo v sredo 14. majnika.
15. Šenturška gora v četrtek 15. majnika.
16. Cerklje v nedeljo 18. majnika.
17. Podbrezje v ponedeljek 19. majnika.
18. Duplje v torek 20. majnika.
19. Križe v sredo 21. majnika.
20. Kovor v četrtek 22. majnika.
21. Lom v soboto 24. majnika.
22. Tržič v nedeljo 25. majnika.
23. Šmartin v torek 10. junija.
24. Mavčiče v jeseni.

2. Dekanija Trebnje.

25. Sv. Križ na vnebohod 29. majnika.
26. Čatež v petek 30. majnika.
27. Trebnje v nedeljo 1. junija.
28. Mirna v sredo 4. junija.
29. Št. Janž v četrtek 5. junija.
30. Mokronog v nedeljo 15. junija.
31. Sv. Trojica v ponedeljek 16. junija.
32. Št. Lovrenc v nedeljo 22. junija.
33. Št. Rupert v nedeljo 29. junija.
34. Trebelno v nedeljo 6. julija.

3. Dekanija Novo mesto.

35. Novo mesto v nedeljo 7. septembra.
36. Mirna peč v ponedeljek 8. septembra
(samo vizitacija).

37. Prečina v sredo 10. septembra.
38. Podgrad v četrtek 11. septembra.
39. Stopiče v petek 12. septembra.
40. Šmihel v nedeljo 14. septembra.
41. Brusnice v ponedeljek 15. septembra.
42. Bela cerkev v torek 16. septembra.
43. Šmarjeta v sredo 17. septembra.
44. Šempeter v četrtek 18. septembra.
45. Vavta vas v petek 19. septembra.
46. Toplice v nedeljo 21. septembra.
47. Poljanica v ponedeljek 22. septembra.
48. Črmošnjice v torek 23. septembra.
49. Soteska v četrtek 25. septembra.

4. Dekanija Žužemberk.

50. Ajdovec v petek 26. septembra.
51. Žužemberk v nedeljo 28. septembra.
52. Šmihel v ponedeljek 29. septembra.
53. Dobrniče v sredo 1. oktobra.
54. Sela v četrtek 2. oktobra.
55. Zagradec v petek 3. oktobra.
56. Krka v nedeljo 5. oktobra.
57. Ambrus v torek 7. oktobra.
58. Hinje v sredo 8. oktobra.

V Ljubljani, dne 5. februarja 1919.

† Anton Bonaventura,
škof.

16.

Pontificia Commissio

ad Codicis Canones authentice interpretandos.

Dubia in plenariis coetibus dierum 2—3 Iunii 1918. soluta.

(A. A. S. X. 1918., 344, sq.)

I. De obligationibus clericorum.

(Lib. II, Pars I, Sect. I, Tit. III.)

Utrum quoad licentias habendas, de quibus in Decr. Docente Apostolo, 11 nov. 1910. recurrendum sit ad S. Sedem, an vero ad proprium Ordinarium (Can. 139, § 3).

Resp.: Ad Ordinarium proprium.

II. De religionum regimine.

(Lib. II, Pars II, Tit. X, Cap. I.)

Utrum praescriptum canonis: „superiores minores locales ne constituentur ad tempus ultra

triennium, etc.“, applicetur quoque superioribus seu directoribus scholarum, hospitalium, aliarumque piarum domorum (Can. 505).

Resp.: Affirmative, si superiores isti seu directores sint simul superiores religiosorum, sub sua potestate habentes alios religiosos, etiam quoad religiosam disciplinam.

III. De irregularitatibus aliisque impedimentis.

(Lib. III, Pars I, Tit. VI, art. II.)

1. Utrum ad sensum canonis 987, n. 5. impediti sint qui ad militiam forsan vocabuntur,

sed de facto nondum sunt vocati, vel quia aetate impares sunt, vel quia, examine recte peracto, ad tempus inhabiles sunt declarati (Can. 987, n. 5).

Et quatenus negative:

2. Utrum praedicti non solum ad primam tonsuram et minores Ordines, sed etiam ad maiores licite promoveri possint, servato tamen, quoadusque hoc bellum perduraverit, Decree *Ut ius certum*.

Resp.: Ad 1. Affirmative,
Ad 2. Provisum in primo.

IV. De matrimonio.

(Lib. III, Pars I, Tit. VII.)

1. Si quis reclamet ius suum ex sponsalibus valide contractis contra partem inituram matrimonium cum alio, matrimonium eritne suspendendum usque dum actum fuerit de iusta causa dispensationis priorum sponsalium et de damnorum reparatione, si qua debeat? (Can. 1017, § 3.)

Resp.: Negative, seu non amplius admitti actionem de iusta causa dissolutionis sponsalium; actionem vero reparationis damnorum non suspendere matrimonii celebrationem.

2. Utrum actio reparationis damnorum, de qua in can. 1017, § 3, pertineat ad forum ecclesiasticum an ad civile.

Resp.: Actionem reparationis damnorum, de qua in can. 1017, § 3, esse mixti fori.

3. Si sponsa vel sponsus inveniantur ignari doctrinae christianae, eritne locus eos respuendi a matrimonio, vel differendi matrimonium usque ad instructionem? (Can. 1020, § 2.)

Resp.: Parochus servet praescriptum can. 1020, § 2; et dum ea peragit quae Codex peragenda praescribit, sponso ignorantes sedulo edoceat prima saltem doctrinae christianae elementa: quodsi renuant, non est locus eos respuendi a matrimonio ad normam canonis 1066.

4. Si pars post adeptam pubertatem plusquam per sex menses commorata fuerit in longissimis et dissitis oris, a quibus ut habeatur regularis attestatio libertatis status longius tempus requiritur, cum tamen urgeat celebratio matrimonii, sufficitne in casu ad certiorandam libertatem status iuramentum partis cum testimonio duarum, vel si non possint haberi duo, saltem unius, qui secum commorati fuerint illis in regionibus? (Can. 1023, § 2.)

Resp.: Rem remitti prudenti iudicio Ordinarii, qui alias probationes, non excluso iuramento suppletorio, praescribere potest ad normam canonis 1023, § 2.

5. Quid si copula illicita et occulta praecesserit nativitatem nubendae de qua dubitari possit an sit filia vel soror alterius partis? (Cann. 97, § 1, 1077, etc.).

Resp.: Provisum per can. 1076, § 3.

6. Vis novi Codicis estne retroactiva in his, quae modificantur circa sponsalia et impedimenta tum impedientia quam dirimentia matrimonium, ita ut quodlibet ius acquisitum vigore sponsalium validorum, nullimode possit reclamari, nisi in quantum novus Codex concedit, et contracta impedimenta modificata a novo Codice, nulla dispensatione indigeant? (Cann. 4, 10).

Resp.: Codici, etiam quoad sponsalia et impedimenta, non esse vim retroactivam: sponsalia autem et matrimonia regi iure vigenti quando contracta sunt vel contrahentur, salvo tamen, quoad actionem ex sponsalibus, canone 1017, § 3.

7. Quid dicendum de matrimoniis, si quae nulla sint ex capite impedimentorum a novo Codice abrogatorum: fiuntne matrimonia illa valida ipsa promulgatione novi Codicis; vel etiam post dictam promulgationem indigent dispensatione, sanatione, etc. (Cann. 4, 10).

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

8. Utrum cognatio spiritualis ante diem Pentecostes anni 1918 contracta ultra terminos nunc a novo Codice definitos in can. 768, a praefata Pentecostes die ipso facto cesset quoad omnes effectus, an tantum desinat esse impedimentum ad matrimonium? (Cann. 768, 1079).

Resp.: Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

V. De custodia et cultu Sanctissimae Eucharistiae.

(Lib. III, Pars III, Tit. XV.)

1. Canon 1267, quo statuitur in religiosa vel pia domo SS. Eucharistiam custodiri non posse nisi vel in ecclesia vel in principali oratorio, intelligendusne est ita, ut prohibeatur eam custodiri praeterquam in publica ecclesia pro commoditate fidelium, etiam in principali oratorio, in quod sodales conveniunt ad exercitia pietatis communia? (Can. 1267).

Et quatenus negative ad primum.

2. An idem dicendum sit, si quando ecclesia clausa ordinarie maneat et fidelibus non pateat.

3. An idem dicendum sit de pluribus oratoriis in eadem pia domo pluribus sodalium classibus destinatis (duobus, tribus, etc., pro novitiis ex gr., fratribus laicis, studentibus, sa-

cerdotibus), ita ut unaquaeque classis suum distinctum habere possit oratorium cum SS. Sacramento; an potius hoc coarctandum ad ecclesiam et oratorium pro tota communitate destinatum.

Resp.: Sensus canonis 1267 hic est. Si religiosa vel pia domus adnexam habeat publicam ecclesiam eaque utatur ad ordinaria et quotidiana pietatis exercitia explenda, SS. Sacramentum in ea tantum asservari potest; secus in oratorio principali eiusdem religiosae vel piae domus (sine praeiudicio iuris ecclesiae, si quod habeat); in eoque tantum, nisi in eodem materiali aedificio sint distinctae ac separatae familiae, ita ut formaliter sint distinctae religiosae vel piae domus.

VI. De delictis contra obligationes proprias status clericalis vel religiosi.

(Lib. IV, Tit. XVII).

An societatibus clericalibus sine votis applicentur can. 2386, 2387, 2389, 2410, 2411, 2413.

Resp.: Affirmative quoad cann. 2386, 2387, 2389, quatenus sodales vitam communem degant; quoad can. 2410 quatenus societas privilegio gaudeat dimissorias concedendi ad Ordines suis subditis; quoad primam partem can. 2411, salvis quoad reliqua constitutionibus; et quoad can. 2413.

Petrus Card. **Gasparri**, Praeses.
Aloisius **Sincero**, Secretarius.

17.

Različne opazke.

Pri uradnem dopisovanju naj župni in drugi cerkveni uradi opuste nazive „častiti“, „velečastiti“, „prečastiti“ itd. ter naj navedejo samo naslov dotičnega urada. — Vsled dogovora škof. ordinariata z deželno vlado v Ljubljani je opustiti prej običajne titulature tudi pri dopisovanju med cerkvenimi in državnimi uradi.

Konkurzni izpit. V veljavi ostanejo določbe glede konkurznega izpita in spregleda od ponavljanja konkurznega izpita. Radi tega se opozarjajo gospodje duhovniki, da pravočasno prosijo za spregled od ponavljanja konkurznega izpita, ako nameravajo prositi za kako razpisano samostojno dušnopastirsko mesto in jim je že

minula veljavnost konkurznega izpita oziroma zadnjega spregleda. — Glej: Synodus Lab. I. § 243.

Karitativni sestanek za duhovnike. Ena najnujnejših potreb v katoliški cerkvi v Sloveniji je organizacija krščanske dobrotelčnosti po vseh župnijah. Preden pa se ta organizacija ukaže in izvede, je prav, da duhovniki, zlasti tisti, ki opravljajo pastirsko službo, povedo svoje mnenje in svoje nasvete. Zato bo v ponedeljek po 1. postni nedelji, dne 10. marca t. l., v Ljubljani karitativni shod za duhovnike. Spored tega shoda se bo objavil v „Slovcu“. Želi in pričakuje se mnogobrojna udeležba.

18.

Račun Duhovskega podpornega društva za leto 1918.

A. Dohodki: preostanek 1917: 1001.35 K; članarine 1918: 1912.— K; obresti: 1239.26 K; povračila: 300.— K; skupaj: 4452.61 K.

B. Stroški: podpore (13 prosilcev): 2650 K; davek: 70.84 K; razno: 234.30 K; 52 sv. maš za člane: 260.— K; skupaj: 3215.14 K; koncem 1918 ostane v blagajni: 1237.47 K.

C. Društveno premoženje koncem l. 1918.: gotovina: 1237.47 K; vrednostni papirji:

23.100.— K; naloženega v Ljudski posojilnici 69.098.84 K; posojilo: 2000.— K; delnice Union: 6700.— K; skupaj: 102.136.31 K.

V Ljubljani, 1. januarja 1919,

I. Sušnik,
t. č. predsednik.

Dr. Ferd. Čekal,
t. č. tajnik in blagajnik.

Slovstvo.

Marija, kraljica src. Nauk blaženega Grinjona Montfortskega o pravi pobožnosti do Matere božje. — Iz francoščine prevedla in izdala Marijina družba v ljubljanskem semenišču. Druga izdaja. V Ljubljani, 1917. Založila Katoliška Bukvarna. 330 strani. Cena: v platno vez. 4 K.

Prva izdaja te asketične knjižice je izšla l. 1912, in je bila naznanjena v Škof. Listu 1912, str. 95. kjer je bila navedena tudi vsebina knjižice. Prva izdaja knjige je bila kmalu razprodana. O priliki, ko se je obhajala dvestoletnica smrti bl. Grinjona Montfortskega († 28. aprila 1716), je pisal papež Benedikt XV. generalu obeh kongregacij, ki jih je ustanovil bl. Grinjon, pismo z dne 19. aprila 1916, v katerem pravi o knjigi: „... sicer je ta knjiga majhna po obsegu, toda kaj velika je po veljavi in pobožnosti. Mi se prav veselimo, da ste jo že tako razširili. Naj bi se razširjala še bolj ter v vedno večji meri poživljala v dušah krščanskega duha.“ (A. A. S. 1916, str. 172.)

Veliki katekizem, razložen v katehetskimi govorih. Drugo poglavje: O molitvi. — Govoril v ljubljanski stolnici Frančišek Zabret, stolni vikar, 118 strani. — Ljubljana 1918. Zal. Katoliška Bukvarna. Cena: broš. 5 K 50 v.

Tvarino je obdelal pisatelj v 15 govorih v naslednji razdelitvi: 1. Opredelba, namen in potreba molitve. — 2. Sadovi molitve. — 3. Kako naj molimo: v imenu Jezusovem, pobožno, po-

nižno, zaupno. — 4. Kako naj molimo: vdano v voljo božjo, stanovitno. — 5. Zakaj Bog ne usliši vedno naše molitve? Premišljevalna molitev. Skupna molitev in ljudsko petje. — 6. Kdaj in za koga je treba moliti. — 7. Očenaš splošno. Nagovor. — 8. Očenaš: prva in druga prošnja. — 9. Očenaš: tretja in četrta prošnja. — 10. Očenaš: peta in šesta prošnja. O skušnjavah. — 11. Očenaš: Skušnjava. Sedma prošnja. — 12. Češčenamarija I. — 13. Češčenamarija II. — 14. Angelovo češčenje. Rožni venec. — 15. Križev pot. Litanije. Procesije. Božja pota.

V uvodu pravi pisatelj, da bo poskušal, če se bo zbirka zdela gospodom porabna, polagoma izdati razlago vseh poglavij Velikega katekizma. Za vsak dobrohoten nasvet bo hvaležen.

Vestnik Dejanja svetega Detinstva. Zvezek 39. Letno poročilo slovenskim deležnikom za l. 1918. A. Čadež, škofijski voditelj „Dejanja sv. Detinstva“. V Ljubljani, 1918. Samozaložba. Natisnila Katoliška Tiskarna. Strani 64.

Vsebina: Zakaj? — Dejanje sv. Detinstva. (Poročilo na misijonskem sestanku v Ljubljani, 3. aprila 1918). — Ali hočeš biti misijonar? — V glavnem stanu svetovnih misijonov. — Poročilo iz misijonskih krajev. — To in ono. — Zbirke za „Dejanje sv. Detinstva“ v ljubljanski škofiji l. 1918. Nabralo se je 10.636 K 77 v. Skupni doneski z zbirkami, od drugod l. 1918 znašajo 12.055 K 36 v.

Konkurzni razpis.

Razpisuje se združeni kanonikat Flachenfeld-Wollwizev pri stolnici v Ljubljani, in sicer na I. mestu po ustanovnem pismu Flachenfeldovem z dne 6. marca 1722. Pravico do tega kanonikata imajo po določilu 3. točke imenovanega ustanovnega pisma sorodniki ustanovnikov, ako bi teh ne bilo, kranjski plemiči.

Za slučaj, da bi bil predstoječi razpis brezuspešen, se razpisuje ta kanonikat na II. mestu po določilih Wollwizevega ustanovnega pisma. Po ustanovnem pismu Lavrencija pl. Wollwiza imajo pravico do tega kanonikata v prvi vrsti ustanoviteljivi potomci in sorodniki, ako bi pa teh ne bilo, tudi drugi duhovniki.

Prosilci za ta kanonikat naj naslove svoje pravilno opremljene prošnje na deželno vlado za Slovenijo v Ljubljani ter predlože ordinariatu do 15. marca 1919.

Razpisujejo se vsled promocije oziroma upokojitve izpraznjene župnije: Ježica, Mavčiče, Raka, Škofja Loka in Vrhnika.

Prošnje za Ježico in Rako je nasloviti na deželno vlado, oddelek za uk in bogočastje, v Ljubljani, za Mavčiče in Vrhniko na šk. ordinariatu v Ljubljani, za Škofjo Loko na predstojništvo uršulinskega samostana v Škofji Loki kot lastništvo škofjeloške graščine.

Kot zadnji rok za vlaganje prošenj se s tem določa 15. marec 1919.

Škofijska kronika.

V Višji šolski svet v Ljubljani sta bila imenovana kot zastopnika cerkve: Jožef Majcen, stolni dekan itd. v Mariboru, in Ignacij Nadrah, stolni kanonik v Ljubljani; kot namestnika: dr. Gregorij Pečjak, profesor veroučitelj na II. drž. gimnaziji v Ljubljani, in dr. Josip Srebrnič, profesor bogoslovja v Gorici.

Imenovani so bili: Frančišek Ferjančič, duh. svetnik in župnik v Mavčičah, za kanonika kolegiatnega kapitelja v Novem mestu; P. Valerian Učak O. T., župnik-vikar v Podzemlju, za župnika-vikarja župnije nemškega viteškega reda v Metliki; P. Gregor Cerar O. T., kaplan v Črnomlju, za župnika-vikarja v Podzemlju.

Imenovan je bil za dekana ljubljanske okolice, ker se je odpovedal tej službi stolni dekan Matija Kolar, Valentin Zabret, župnik v Št. Vidu nad Ljubljano.

Podeljeni sta bili župniji: Begunje pri Lescah Mihaelu Zevnik, kaplanu istotam; Bela cerke: Ignaciju Omahen, kaplanu v Dobropoljah.

Umeščeni so bili: Anton Kastelic, kaplan v Šmihelu pri Novem mestu, dne 29. januarja 1919 na župnijo Jesenice; kaplan Mihael Zevnik

dne 1. februarja 1919 na župnijo Begunje pri Lescah; Matej Dagarin, kaplan v Poljanah, dne 4. februarja 1919 na župnijo Čemšenik.

Premeščen je bil: kaplan Anton Rovtar iz Čemšenika v Stari trg pri Kočevju.

Nameščeni so bili kot kaplani bivši vojni kurati: Janko Lobe v Toplicah, Ivan Gogala v Poljanah, Janez Jalen v Črnomlju, Andrej Martinčič v Dobropoljah; bivši frančiškanski duhovnik Ludovik (P. Beno) Strauss je nameščen kot kaplan v Šmariji.

V stalni pokoj sta stopila: monsg. Franc Dovgan, zlatomašnik, prošt nemškega viteškega reda, dekan itd. v Metliki; Jakob Kleindienst, župnik v Begunjah pri Lescah.

Resignirali so na svoje župnije vsled vpočitve: Simon Zupan, duh. svetnik in župnik na Ježici; Josip Borštnar, župnik na Raki, Avguštin Sinkovec, duh. svetnik in župnik v Škofji Loki (začasni pokoj), Franc Hönigman, župnik in dekan na Vrhniki.

Umrli je: Peter Režek, zlatomašnik, župnik v pokoju v Ljubljani, dne 21. januarja 1919. — Priporoča se gospodom duhovnikom v molitev.

Škofijski ordinariat v Ljubljani, dne 15. februarja 1919.

Vsebina: 11. Litterae encyclicae Benedicti Papae XV., per quas publicae indicuntur preces pro conventu pro pace componenda. — 12. Duhovnikom. — 13. Postna postava. — 14. Fastenmandat. — 15. Kanonična vizitacija in birmovanje. — 16. Pontificia commissio ad Codicis Canones authentice interpretandos. Dubia soluta. — 17. Različne opazke. — 18. Račun Duhovskega podpornega društva za l. 1918. — 19. Slovestvo. — 20. Konkurni razpis. — 21. Škofijska kronika.
